

Год. XXVII.

ПОЗОРИШТЕ.

Број 4

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време блажења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ХРВАТСКО НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

Прослава двадесетпетогодишњег глумовања Тонке Савићке.

Нема уметности тако пролазне и везане за време, као што је то глумачка уметност. Истина и друге уметности подложне су времену, али ни једној другој уметности нису тако сужене границе, као глумачкој. Кратак век људскога живота једино је време, у ком глумац може да ради, да ствара, да заноси, да живи уметничким животом. Повесница глумачке уметности говори нам о славним епохама и великим именима. Данас за нас имена: Герик, Рапелка, и многа друга не значе готово ништа. Говори се, до душе, о њиховом схваћању појединих улога, имамо њихових слика из неких великих сцена, али то је све тек бледи и слаби израз онога успеха, оног уметничког дојма, који су они у свом времену имали.

Али за то опет ни једна друга уметност не утиче толико на свет као глумачка. У Грчкој је позорница била већ готово свето место; а и дан данас, поред развитка штампе, позориште је још увек једно од најважнијих фактора уметничког васпитања и општег развитка књижевности. За то управо и мало која уметност бива тако слављена, и схваћена у свом времену као глумачка; и да је могуће остварити идеалан сав, фонографом и кинематографом збиља ухватити све велике моменте глумаца — глумачка би уметност постала можда трајнија, но поједини глумац сигурно би слабије могао дојимати се свога времена.

Мењају се људи и сваки нови нараштај уноси нешто ново у просвету. Прелазна доба прогутају многу и многу уметничку снагу; али глумачка уметност управо је

најтешије везана за своје време, најбоље му одговара — и најбрже пропада с њим.

Знате ли сад, шта значи јубилеј једне глумице? За њу није то исто, што је какав други јавни јубилеј: док се она радосно сећа, да је дуги низ година радила на уметничком пољу, меша се у тај весели осећај и немило уверење, да је то једино њено славље, да она потомству не може оставити ништа до успомене, која сама по себи мора да побледи, да се изгуби. А опет глумачки јубилеј управо ради тога ојачава осећај свакога слављеника; он може да да утеху уметнику, да је своје позиву збиља одговорио, да је збиља испунио своје време, да му савременици искреко одају оно признање, које му као уметнику никад не може дати потомство.

Али јубилеји наших глумаца и глумица имају још једно значење. Мале смо народ, и трудом и муком стекосмо оно, што имамо на уметничком и просветном пољу. Факат је, да је у том мучном раду, раду, који је у првом почетку донео не само уметничке него и народносне успехе, увек суделовало наше позориште. Та, ето, још пре неколико година славили смо 30-годишњицу успомене, да је немачко позориште у Загребу морало уступити место хрватском! А с каквим неприликама морало се ту борити, како је тешко било одржати се у свима невољама — у доба, кад су народне силе биле још слабе, кад је сав културни живот једва стао да се развија — о том ће увек захвално говорити повесница наше новије просвете, опомињаћемо се увек с поносом Деметра, Фрајденрајха и Шеное,

С III-а

који су одолевали и одолели свему томе — но често нам је већ дата била прилика, да се захвално сетимо и оних, који су с једнако великим пожртвовањем суделовали у том раду, који су се усред ситних прилика знали подићи, сачувати своју уметничку свест и поред најжалоснијих материјалних прилика могли радити и подупирати прве наше драматурге. То су наши глумци јубилари и наше глумице.

Двадесет и пет година уметничког рада — то је само по себи велика задужбина на роду; али двадесет и пет година рада уз јадне материјалне прилике, то је више од

задужбине, то је жртва, коју није доста забележити, већ је ваља признати и осећати. Г. Савићка једна је од тих првих поборница наше глумачке уметности; њена прошлост најбоље доказује, како рад наших глумица у почетку није био само уметнички рад, него збиља и пожртвовно и тешко одолевање неприликама, које су у прво време немилу пратиле развитак читавога нашег просветног рада. Јубилеј Т. Савићке, као сви јубилеји првих чланова нашега казалишта, није само јубилеј уметнице, он је такођер успомена на тешке прве почетке хрватске глумачке уметности.

(Свршиће се.)

И С Т И Ж И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Роман сиромашног младића“, позоришна игра у пет чинова, с предигром, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић).

Као и периплеменити шамсиски марки Максим Одијо у Фељетову старовремешном „Роману сиромашног младића“ с великим је успехом наставио Барјактаровић своје гостовање. Све признане врлине цењенога госта изашле су и овом приликом на видик, а замерене се мане сада ишчауриле као нешто, на што се човек мало по мало може и свикнути тако, да га ни мало не боду у очи. Барјактаровић је веома добро погодио и у детаљ израдио карактер тога већ измета доброте и душевне noblesse и одиста је тешко фиксирати, у којим је моментима био јачи. Но као да се највише уздигао у ефектном призору у кући. Ту је стајала му прилика читаво била порасла, речите му црте на лицу и живи пламен у очима и грмљавина гласа и она три вратолома скока преко степена до ивице амбису — све је то ванредно живо и пластично илустровало љути бој и силну резолуцију на крајност у души увређенога и до срца уједенога племића. И по трећи пут: Барјактаровића треба по што по то овде задржати. У тога се младога човека стекло мал те не све, што Талија тражи од својих миљеника и што у нормалним приликама крчи пут до дворница и највећег позоришта.

Одлична Маргита Милке Марковићке већ је више пута обасута била заслуженом хвалом, те не преостаје друго, до искрено јој захвалити за красно уметничко уживање. Не мање такве преостале захвале треба да иде и на адресу Софије Вујићке, Марте Годосићке, Данице Матејићке, Лукића, Душановића и Николића, нову пак хвалу, ко више ко мање, завредише Даница Васиљевићка, Даринка Николићка, Васиљевић, Виловац и Стефановић. Мали се Лаза Бакаловић слободно сме, онако златан, какав је, испрсити и рећи: „Не марим, шта ће се о мени писати. Да сам своје учинио како ваља, најбољи је доказ, што су ме онако бурно изазвали.“ Г.

ПОЗОРИШТЕ.

(Позоришни буџети некад и сад). У парижском часопису „Revue des deux mondes“ изишао је недавно занимљив чланак, у ком се излаже како су необично порасли трошкови око позоришта. Из тог чланка, што га је написао Vicomte d' Avenel, саопштавамо неке податке.

У Паризу се сада на ново учи комад Сардуов „Теодора“ у позоришту Саре Бернхардове. Приликом инсценисања тога комада видело се, да је силан новац потрошен не само на декорације него и на реквизите. Све је раскошно и сјајно украшено. У првом чину о-

собито је диван и скупочен кревет царице византијске, који кошта 6000 франака. — У Париској Опери стао је трошак за оперу „Жидовка“ 150.000 франака, кад се први пут давала г. 1835, а кад се на ново последњи пут приказала, требало је 190.000 франака. За оперу „Фауст“ требало је 1869 године 118.000 франака, а сад је нужно 187.000 франака. Разуме се да нису сви комади тако скупи. Од 42 нове опере, које су за 25 година на позорници приказане, сталe су 40 свака по 160.000 франака. Трошкови су врло различни. Тако је „Валкира“ коштала 80.000 франака, а „Dame de Montsoreau“ 320.000 франака. Но ако су трошкови за последњих 50 година тако знатно порасли, то су се и приходи у приличној мери подигли. Под Лудовиком XVI. важило је у опери примање од 3000 франака као добар приход. Данас износи највећи приход 23.000 франака, а у средњу руку 16.800 фр. Пре сто година донеле су рђаве посете у „Théâtre Français“ лети 800 а зими 1200 франака. Кад сад који комад не донесе 3800 фр., онда се обустави, јер не може ни трошкове да накнади. Прве 244 представе „Теодоре“ донеле су 1,600.000 фр., што чини просечно 7000 фр. за једно вече. И комади „Patrie“, „Madame Sans-Gêne“, „Сугано“ и „L' Aiglon“ имали су те ванредне приходе. Приходи зависе не само од комада, него и од времена кад се приказују. Има година, у којима приходи у „Théâtre Français“ у нарасту у месецу марту на 268.000 фр., а у августу падну на 69.000 фр.; у „Opéra Comique“ изнесу у мају 214.000 ф., а у јулу 64.000 фр.; у „Водвиљ“ позоришту 186.000 у априлу, а 28.000 у септембру; у позоришту „Variétés“ 217.000 фр. у марту, а 23.000 фр. у августу. Исто тако има добрих и рђавих година. Позориште „Porte Saint-Martin“ донело је у мају месецу 1897 прихода 50.000 фр., а годину дана доцније опет у мају 289.000 франака. Тај сувишак од 230.000 фр. добиен је комадом „Сирано“. У модерном позоришту више него игде зависи приход од успеха комада. Кад је Дормеа основао „Palais-Royal“, имао је велике муке, док је протурео акције са 500 франака. А после две године дана донеле су те акције 300 фр., прихода, а

касније су продаване по 5000 фр. Кантен стекао је у „Folies-Dramatiques“ више милијона, а Ларошел купио је од свога прихода четири позоришта у предграђима. Наравно већи је број био оних „интелигентних управитеља“, који су умрли као сиромашни и сломљени. — И песничка продукција врло је знатна за позоришта. Драматска и музикална продукција у Француској износи годишње око 700 комада. Од тих се стотина у Паризу приказују. Но многи не донесу готово ништа и једва оставе трага за собом. Још се и у време Волтерово чула тужба на прекомерну продукцију. Али на писце долазе данас многе веће суме него пређе, а то се има приписати организацији писаца и музичара, која енергично заступа њихове интересе. Расин (Racine) продао је своју „Андромаху“ за 1000 фр. а своје дело „Bérénice“ за 2.000 франака у данашњем новцу. С тим ваља упоредити шта данашњи аутори добијају. Последње године заслужило је међу живим писцима: 7-морица више него 100.000 франака, 8-морица 50.000 до 100.000 фр., 27-морица 20 до 50.000 фр., 28-морица 10 до 20.000 фр., 39-торица 5 до 10.000 фр., и најпосле 1025-торица мање од 5000 фр. Писци имају да захвале много Бомаршеју, што су им права тако добро сачувана. Познато је, с каквом је енергијом, с каквим духом и успехом тај аутор бранио и заступао књижевну својину последњих година владавине Лудовика XVI. Говорио је често: „Слава је дивна ствар, али се заборавља, да нас је природа осудила, да морамо само за једну годину дана 365 пута ручати, да бисмо могли ту славу уживати.“

— тр —

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У четвртак, 10. (23.) јануара: „Краљ Лир.“ Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, превели др. Лаза Костић, А. Хаџић и др. Ј. Д. Стефановић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

У суботу, 12. (25.) јануара први пут: „Пучина.“ Драма у 4 чина, написао Бранислав Ђ. Нушић.

ИЗДАЈЕ УПРАВА СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

43. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

Представа за народ с обањеним ценама.

У Новом Саду, у недељу, 6. (19.) јануара 1902.

ПО ТРЕЋИ ПУТ:

ВАСАНТАСЕНА.

Староиндијска драма у 5 чинова, од индијског краља Чудраке, за позорницу прерадио Е. Пол, с немачког превоо М. Р. Поповић. — Редитељ: Динић.

ОСОВЕ:

Чарудата, из касте брамана — — — Спасић.	Матура, газда од коцкарнице — — — Бакаловић.
Рохазена, његов синчић — — — Л. Бакаловић.	Коцкар — — — Стефановић.
Мајтреја, из касте брамана — — — Динић.	Први } целат — — —
Санстанака, шурак краља Палаке — — — Васиљевић.	Други } — — —
Арпјака, млади пастир, доџије краљ — — — Стојановић.	Ставарака, слуга Санстанакини — — — Слука.
Васантасена, бајадера — — — С. Бакаловаћка.	Кучиохлака, слуга Васантасенин — — — Шкопарија.
Манданика, жена робња — — — З. Добриновићка.	Ранданика, Чарудатина служавка — — — Л. Вујичићева.
Илцар, доџије будански калуђер — — — Душановић.	Први } грађанин — — — Стефановић.
Дворани у пратњи Санстанакиној — — — Вотић.	Други } — — — Илчић.
Председник суда — — — Николић.	Прва } жена из народа — — — Д. Николићка.
Први судија — — — Илчић.	Друга } — — — К. Вилочевница.
Други судија — — — Слука.	Телал — — — Илчић.
Впрака } заповедници градских — — — Матејић.	Народ. Ратници. Градски стражари, Дворани и робови Санстанакини.
Чанданака } стражара — — — Виловац.	

Догађа се у Удманима, у Инђији, у првом веку пре Христа. Први чин: иза Чарудатине куће. — Други чин: пред Чарудатином кућом. — Трећи чин: у краљеву вргу. — Четврти чин: у судици. — Пети чин: пред градом.

У новом нарочито за овај комад зготовљеном оделу.

У понедељак, 7. (20.) јануара: „Краљевић Марко и Арапин.“ Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Фрање Гала.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 6 круна. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште у VII—XII. реду: 1 круна. — Седиште на балкону у I. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште на балкону у III. и IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 30 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Баџи и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити у књижарници браће М. Поповића од 8—12 сата пре подне, а од 6¹/₂ после подне и у вече на каси позоришној.

Бољује: Ј. Тодосић.

Почетак тачно у 7¹/₂ а свршетак у 10¹/₂ сахата.